

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

СІРИК МАКСИМ ВІТАЛІЙОВИЧ

УДК 338.45.011.05:[655.1/.3:658.2](477)(043.5)

**УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ВИРОБНИЧИМИ ЗАСОБАМИ
ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано на кафедрі економіки і підприємництва Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор
Круш Петро Васильович,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»,
завідувач кафедри економіки і підприємництва

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Тарасюк Галина Миколаївна,
Житомирський державний технологічний університет,
завідувач кафедри менеджменту і туризму

доктор економічних наук, доцент
Базиліук Володимир Богданович,
Українська академія друкарства,
професор кафедри підприємництва та маркетингу

Захист відбудеться 2 квітня 2019 р. о 12:00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.002.23 у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» за адресою: 03056, м. Київ, пр. Перемоги, 37, корп. 7, ауд. 41-б.

З дисертацією можна ознайомитися у Науково-технічній бібліотеці імені Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» за адресою: 03056, м. Київ, пр. Перемоги, 37.

Автореферат розісланий 26 лютого 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. В. Зозульов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Посилення конкуренції на ринку поліграфічних послуг, поява нових способів друку, зміна структури попиту на друковану продукцію, пов'язані з масштабним використанням новітніх цифрових технологій, призводять до необхідності вдосконалення економічної політики поліграфічних підприємств, зокрема за якісними та кількісними характеристиками обладнання, критеріями та показниками їхнього використання. Саме тому важливого значення набуває ефективне управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств, що закладає засади нарощення їх конкурентних переваг як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Вагомий внесок у розвиток теоретико-методологічних основ управління основними засобами зробили українські та зарубіжні науковці: І. Ансофф, В. Й. Бакай, Д. О. Баюра, О. В. Бедін, М. В. Василовська, С. В. Войтко, О. А. Гавриш, В. Г. Герасимчук, А. Г. Гончарук, В. В. Дергачова, Н. О. Дугієнко, В. Г. Захаров, М. З. Згуровський, В. Е. Кантор, Е. Л. Кантор, Ю. В. Колесник, І. М. Крейдич, П. В. Круш, І. Л. Лебединський, Б. В. Наконечний, П. М. Павлов, С. Ф. Покропивний, Є. О. Помилуйко, С. О. Солнцев, Л. М. Солодовник, Д. М. Стеченко, Г. М. Тарасюк, А. Файоль, Р. В. Шедловський. Питаннями управління поліграфічними підприємствами займалися В. Б. Базиліук, Л. І. Воротіна, З. В. Григорова, Л. Є. Довгань, Б. В. Дурняк, А. В. Кваско, Я. В. Котляревський, О. В. Мельников, Л. А. Швайка, А. М. Штангрет.

Віддаючи належне вагому науковому доробку цих учених, варто зазначити, що питання управління основними засобами розглядалися без акцентування уваги на доцільності здійснення змін у структурі основних виробничих засобів поліграфічних підприємств, удосконалення економічної політики щодо модернізації та підвищення ефективності їх використання в умовах посилення конкурентної боротьби. Зазначене вимагає розвитку теоретичних засад та поглиблення науково-методичних положень управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств. Недостатня розробленість і практична значимість зазначених питань обумовили вибір теми, об'єкта і предмета дисертаційної роботи, мети та основних задач.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з планом науково-дослідних робіт кафедри економіки і підприємництва Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» у межах тем: «Сучасні проблеми економіки та управління підприємствами і шляхи їх вирішення» (номер державної реєстрації 0116U004579), в межах якої особисто автором розроблено концептуальні положення управління основними виробничими засобами та розвинуто елементну структуру організаційно-економічного механізму управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств; «Економічна діагностика в системі управління суб'єктів господарювання в ринкових умовах» (номер державної реєстрації 0116U004578), в межах якої особисто автором удосконалено науково-

методичний підхід до оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств і здійснено аналіз структури, стану та ефективності їх використання.

Мета і задачі дослідження. Метою роботи є поглиблення теоретичних засад, удосконалення методичних підходів та надання практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств.

Для досягнення поставленої мети у роботі визначено та вирішено такі **задачі**:

- досліджено економічну сутність основних виробничих засобів як об'єкта управління в структурі активів підприємства;
- розкрито теоретичні підходи до управління основними виробничими засобами підприємства;
- розглянуто науково-методичні підходи та виокремлено ключові методи оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами;
- здійснено аналіз структури основних виробничих засобів поліграфічних підприємств;
- проведено діагностування стану основних виробничих засобів поліграфічних підприємств;
- здійснено оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств;
- ідентифіковано детермінанти підвищення ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств;
- розроблено повноциклову модель управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств;
- сформовано елементну структуру організаційно-економічного механізму управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств і надано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності його реалізації.

Об'єктом дослідження є основні виробничі засоби поліграфічних підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні, науково-методичні положення та практичні рекомендації щодо управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Зокрема, у роботі використано методи *наукової абстракції, історичний, логічний монографічний* – для визначення сутності понять «основні виробничі засоби» та «управління основними виробничими засобами підприємства» (п. 1.1, 1.2); *системний підхід, методи аналізу, групування* – для систематизації науково-методичних підходів, обґрунтування ключових методів і показників оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами підприємства, детермінант ефективного управління ними (п. 1.3, 3.1); *економіко-математичні, графоаналітичні методи* – для аналізу та виявлення динаміки показників структури, діагностування показників стану

та ефективності використання основних виробничих засобів, оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств (п. 2.1, 2.2, 2.3); методи *логічного моделювання, формалізації, положення системного, процесного, цільового та функціонального підходів* – для обґрунтування концептуальних положень управління основними виробничими засобами, побудови повноциклової моделі управління та формування елементної структури організаційно-економічного механізму управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств (п. 3.2, 3.3); *наукового узагальнення, прогнозування* – для обґрунтування прикладних рекомендацій і виявлення напрямів підвищення ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств (п. 3.3).

Теоретичну основу дослідження становлять праці вітчизняних та іноземних авторів, присвячені питанням управління основними засобами поліграфічних підприємств. Інформаційною базою дослідження стали закони та підзаконні нормативно-правові акти України й інших держав, дані Державної служби статистики України, Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України, фінансова звітність поліграфічних підприємств, інформація аналітичних видань, ресурси мережі Інтернет. Оброблення статистичної інформації, розрахунки, побудова таблиць, рисунків, моделювання здійснювались із використанням апарату статистичних і математичних функцій MS Excel.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретико-методичних положень підвищення ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств. Основними результатами дослідження, що характеризують наукову новизну, є такі:

удосконалено:

- концептуальні положення управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств, які, на відміну від існуючих, базуються на поєднанні системного, цільового, процесного та функціонального підходів і виявлених детермінантах ефективності управління, що дозволило сформулювати повноциклову модель управління, орієнтовану на трансформацію та підтримку раціональної структури основних виробничих засобів;

- науково-методичний підхід до оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами, який, на відміну від існуючих, передбачає використання нової композиції показників оцінювання відносної ефективності управління основними виробничими засобами та дозволяє виявляти резерви її зростання з урахуванням динаміки стану, результативності використання, структури основних виробничих засобів підприємства, змін у ринковому середовищі;

дістали подальшого розвитку:

- понятійний апарат теорії управління основними засобами підприємства уточненням змістовного наповнення поняття «управління основними виробничими засобами підприємства», яке розглядається як процес формування та реалізації політики забезпечення їх раціональної структури та стану, підвищення економічної ефективності використання відповідно до

можливостей підприємства, динаміки змін у ринковому середовищі для досягнення стратегічних цілей діяльності;

- методичне забезпечення оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами, що базується на запропонованій матриці визначення ефективності такого управління і передбачає побудову вектора ефективності управління та дозволяє ідентифікувати напрям зміни типу управління, обґрунтувати доцільність введення та виведення основних виробничих засобів поліграфічних підприємств;

- елементна структура організаційно-економічного механізму управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств, що, на відміну від існуючих, доповнена структурними складовими у частині результативної та забезпечувальної підсистем, що дозволяє обирати інструменти економічної політики управління структурою, станом і використанням основних виробничих засобів у процесі досягнення цілей економічної діяльності поліграфічних підприємств;

- теоретичні положення аналізу структури та стану основних виробничих засобів, які, на відміну від існуючих, враховують специфіку поліграфічних підприємств (види послуг, рівень спеціалізації, розмір підприємств тощо), їх виробничо-технологічних процесів і дозволяють виявляти відповідність основних виробничих засобів поліграфічних підприємств ринковим вимогам.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання наукового доробку при вдосконаленні та розробці цільових програм управління розвитком поліграфічних підприємств, забезпеченні підвищення ефективності політики інвестування та перерозподілу інвестицій для оновлення основних виробничих засобів, удосконаленні політики управління основними виробничими засобами у процесі діяльності поліграфічних підприємств. Одержані результати використано у практичній діяльності ПрАТ ЛКФ «Атлас» – впроваджено організаційно-економічний механізм управління основними засобами у частині підвищення ефективності планування змін у структурі основних виробничих засобів (довідка № 14/1/18 від 01.02.2018 р.); ТОВ «Київська друкарня ВОЛЬФ» – використано концептуальні положення управління у частині застосування повноциклової моделі управління змінами структури основних виробничих засобів при плануванні змін парку устаткування та модернізації обладнання для розширення спектра послуг і асортименту продукції (довідка № 274/17 від 20.09.2017 р.).

Результати роботи використовуються у навчальному процесі КПІ ім. Ігоря Сікорського при викладанні дисциплін «Економіка та організація виробництва» для студентів освітнього ступеня бакалавр спеціальностей «Видавництво та поліграфія» і «Галузеве машинобудування»; «Економіка видавництва і поліграфічних підприємств» для студентів освітнього ступеня бакалавр спеціальності «Видавництво та поліграфія»; «Стратегічне управління підприємством» для студентів освітнього ступеня бакалавр спеціальності «Менеджмент» Видавничо-поліграфічного інституту (акт впровадження № 1800/3-1 від 25.01.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, викладені в дисертації, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї, положення та розрахунки, які є результатом особистої роботи автора та становлять його індивідуальний внесок.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційної роботи оприлюднені та отримали позитивну оцінку на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема, «Друкарство молоде» (м. Київ, 2011, 2012, 2017, 2018 рр.), «Економіка та підприємництво: формування інноваційних моделей розвитку» (м. Херсон, 2013 р.), «Актуальні питання економічних наук» (м. Донецьк, 2013 р.), «Актуальні проблеми економіки та управління сучасної України» (м. Ужгород, 2014 р.), «Проблеми обліку, контролю та аналізу в економіці на сучасному етапі» (м. Одеса, 2014 р.), «Фінансово-економічні пріоритети розвитку економіки: стратегія і перспективи» (м. Київ, 2014 р.), «Соціально-економічний розвиток країн: досвід та перспективи» (м. Львів, 2014 р.), «Ефективні соціально-економічні механізми розвитку в умовах кризового стану: зарубіжний та вітчизняний досвід» (м. Миколаїв, 2015 р.), «Конкурентоспроможність економіки України в процесі глобалізації» (м. Запоріжжя, 2015 р.), «Актуальні напрями забезпечення ефективності економіки країни» (м. Запоріжжя, 2016 р.), «Перспективи розвитку сучасної науки» (м. Київ, 2016 р.), «Розвиток підприємств як фактор росту національної економіки» (м. Київ, 2016 р.), Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність (м. Київ, 2017 р.).

Публікації. Основні результати та положення дисертації, що виносяться на захист, опубліковано у 26 наукових працях загальним обсягом 7,15 авт. арк. (особисто автору належить 5,95 авт. арк.), у тому числі 6 статей у наукових фахових виданнях (з них 3 у виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз), 4 статті в інших наукових виданнях, 16 тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 244 сторінки, зокрема основний зміст викладено на 178 сторінках друкованого тексту. Робота містить 28 таблиць (з них 2 на 2 повних сторінках), 19 рисунків (1 на повній сторінці), 5 додатків на 21 сторінці, список використаних джерел налічує 250 найменувань на 27 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено її мету та задачі, об'єкт, предмет, методи дослідження, сформульовано наукову новизну, висвітлено практичне значення отриманих результатів, наведено дані щодо їх апробації.

У першому розділі «Теоретико-методичні засади управління основними виробничими засобами підприємства» розкрито економічну

сутність і взаємозв'язок понять «основний капітал», «основні засоби», «основні виробничі засоби», «управління основними виробничими засобами підприємства», ідентифіковано фактори, досліджено теоретичні підходи та обґрунтовано особливості управління основними виробничими засобами, проаналізовано науково-методичні підходи і методи оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами підприємства.

Основні засоби у структурі основного капіталу підприємств є матеріальною базою виробництва і створення доданої вартості у процесі участі у суспільному відтворенні. Їх поділ на виробничі та невиробничі відображає характер участі та відповідну функціональну роль (основну чи допоміжну, активну чи пасивну) у процесі кругообігу капіталу. Обґрунтовано, що роль основних виробничих засобів у процесі функціонування підприємств у складі активів робить їх об'єктом управлінського впливу.

З урахуванням аналізу теоретичних підходів (системного, процесного, забезпечувального, відтворювального, функціонального) до визначення змісту управління основними виробничими засобами під ними запропоновано розуміти процес, який проявляється у формуванні та послідовній реалізації політики забезпечення раціональної структури, стану та підвищення економічної ефективності використання основних виробничих засобів відповідно до можливостей підприємства, динаміки змін у ринковому середовищі для досягнення стратегічних цілей діяльності.

Завдяки цьому характер структури та стану, внесок основних виробничих засобів у результати діяльності підприємства дають підстави визначати тип управління основними виробничими засобами як екстенсивний чи інтенсивний. Останній орієнтований на ефективне використання основних виробничих засобів у процесі створення продукції, надання послуг чи виконання робіт шляхом збільшення частки їх активної частини, модернізації з урахуванням результатів науково-технічного прогресу, а також змін умов господарювання, етапу життєвого циклу підприємств, динаміки ринків, тобто забезпечення не лише кількісних, а й якісних перетворень у процесі господарської діяльності.

Проаналізовано науково-методичні підходи і методи оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами та виявлено, що найбільш часто застосовуються ті з них, які базуються на коефіцієнтному, індексному методах і факторному аналізі із застосуванням переважно статичних показників, рідше – розрахунку інтегральних показників шляхом оцінювання ефективності управління за результатами використання основних виробничих засобів. Проаналізовано їх переваги та недоліки і на цій основі обґрунтовано доцільність поряд із використанням традиційних методів і показників здійснювати оцінювання з урахуванням результатів матричного аналізу та диференціації підприємств за ефективністю управління основними виробничими засобами. Базою оцінювання є сформована структура, поточний стан і показники ефективності використання основних виробничих засобів підприємства за результатами прийнятих управлінських рішень. У той же час матриця ефективності управління основними виробничими засобами враховує

взаємозалежність між показниками чистого доходу від реалізації, середньорічної вартості та фондовіддачі і передбачає ідентифікацію на пряму зміни типу управління й обґрунтування на цій основі доцільності оновлення основних виробничих засобів підприємств.

Диференціацію підприємств запропоновано здійснювати за допомогою багатофакторного порівняльного аналізу за показниками фондовіддачі, продуктивності праці, коефіцієнта придатності основних виробничих засобів, коефіцієнта придатності активної частини основних виробничих засобів, рентабельності основних виробничих засобів і частки активної частини основних виробничих засобів підприємства. Це дозволяє порівнювати підприємства за відносною ефективністю управління основними виробничими засобами, виявляти вузькі місця та резерви для її підвищення. Згідно з обґрунтованим науково-методичним підходом до оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами підприємств запропоновано структурно-логічну схему його реалізації (рис. 1).

Рисунок 1 – Структурно-логічна схема оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами підприємств (розроблено автором)

Запропонований науково-методичний підхід і методичне забезпечення оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами дозволяє формувати аналітичну базу прийняття раціональних управлінських рішень у частині забезпечення якісних змін структури основних виробничих засобів, покращення показників їхнього стану та результативності використання.

У другому розділі **«Діагностика ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств»** здійснено аналіз основних виробничих засобів за показниками структури та стану, ефективності використання, діагностовано вплив факторів внутрішнього середовища на фондовіддачу, проведено оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств.

У процесі аналізу статистичних і аналітичних даних виявлено, що поліграфічні підприємства загалом характеризуються зниженням показників економічної активності та конкурентоспроможності на ринку, про що свідчать скорочення загальної кількості підприємств більш ніж на 5 % у період з 2010 по 2016 рр., кількості продовжуваних і газетних видань (у 1,5 і 2,9 разу відповідно) та їх накладів (у 1,5 і 1,9 разу відповідно), а також погіршення фінансового стану, інвестиційної активності. При цьому динаміка ринку свідчить про зростання попиту на друкування малих тиражів, персоналізацію, поліграфічну продукцію зі спеціальними ефектами, інші новації. Задоволення попиту в них вимагає суттєвого поліпшення організації й оновлення техніко-технологічної бази поліграфічних підприємств, що також має тенденції до погіршення за показниками структури, стану, ефективності використання.

Для підтвердження виявлених тенденцій було обрано дев'ять поліграфічних підприємств: ПрАТ ХКФ «Глобус», ПрАТ Видавничий дім «Високий замок», ПАТ Київська поліграфічна фабрика «Зоря», ПАТ Білоцерківська книжкова фабрика, ПАТ «ВІПОЛ», ПрАТ ЛКФ «Атлас», ПрАТ Волинська обласна друкарня, ПрАТ Видавництво «Закарпаття», ПрАТ Видавництво «Харків». Вони репрезентують видавничо-поліграфічну сферу діяльності у частині підприємств, що надають поліграфічні послуги, проте мають різну спеціалізацію та розміри, належать до різних форм власності. Ці критерії було покладено в основу аналізу показників структури, стану, ефективності використання основних виробничих засобів, що дозволило відобразити всі ресурсні потоки у ланцюзі створення доданої вартості, виявити їх особливості для поліграфічних підприємств, охарактеризувати процес управління ними та підтвердити невідповідність ринковим потребам.

Аналіз структури основних виробничих засобів здійснено за показниками розподілу на групи (інвестиційна нерухомість; будинки, споруди, передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інші основні засоби) і за їх участю у виробничому процесі (активна та пасивна частини) для малих, середніх і великих підприємств бази апробації. Він показав, що за участю основних виробничих засобів у виробничому процесі у всіх трьох групах підприємств є ті, які мають частку активної частини понад 50 % у структурі основних виробничих засобів, проте найбільшою вона є саме для великих

підприємств. Суттєве її зростання характерне для ПрАТ Волинська обласна друкарня, а скорочення для ПрАТ Видавництво «Харків». Для всіх інших підприємств динаміка не характеризується суттєвими змінами.

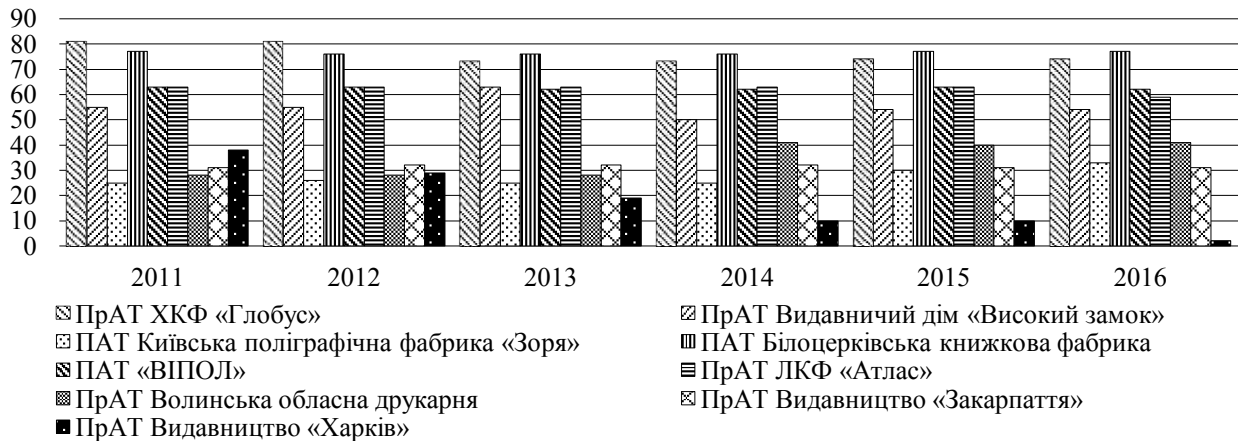

Рисунок 2 – Частка активної частини основних виробничих засобів поліграфічних підприємств, %, 2011–2016 рр.

(Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків за даними Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України)

Аналіз стану основних виробничих засобів здійснено за показниками зносу та придатності. На його основі виявлено зростання коефіцієнта зносу активної частини основних виробничих засобів, окрім ПрАТ «Волинська обласна друкарня», де рівень зносу знизився з 0,9 у 2011 р. до 0,7 у 2016 р. (рис. 3). При цьому для обраних підприємств загалом характерні низькі темпи оновлення основних виробничих засобів.

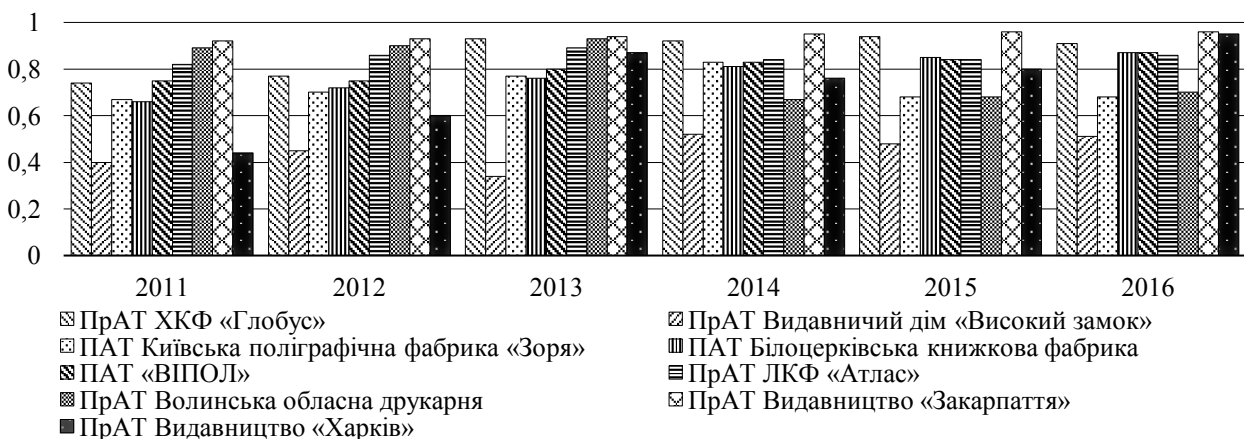

Рисунок 3 – Динаміка коефіцієнта зносу активної частини основних виробничих засобів поліграфічних підприємств, 2011–2016 рр.

(Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків за даними Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України)

Аналіз джерел фінансування структурних змін свідчить, що за 2011–2016 рр. кредитні ресурси для придбання основних виробничих засобів підприємства залучали точково, зокрема, великі (ПрАТ ХКФ «Глобус»,

ПрАТ Видавничий дім «Високий замок») та середні (ПАТ Білоцерківська книжкова фабрика). Отже, основними джерелами для оновлення основних виробничих засобів на досліджуваних підприємствах стали амортизаційні відрахування.

Аналіз ефективності використання основних виробничих засобів показав, що швидкими темпами відбувається зниження коефіцієнта їх реальної вартості для обраних поліграфічних підприємств. Найшвидший темп зниження вартості у ПрАТ ХКФ «Глобус» з 0,45 у 2011 р. до 0,11 у 2016 р. Показник фондovіддачі (рис. 4) у групі великих підприємств знаходиться в межах 1,29–2,42 грн/грн, демонструючи зростання протягом останніх років, у групі середніх підприємств його значення становить 0,99–2,02 грн/грн, а у групі малих підприємств – 0,09–0,36 грн/грн.

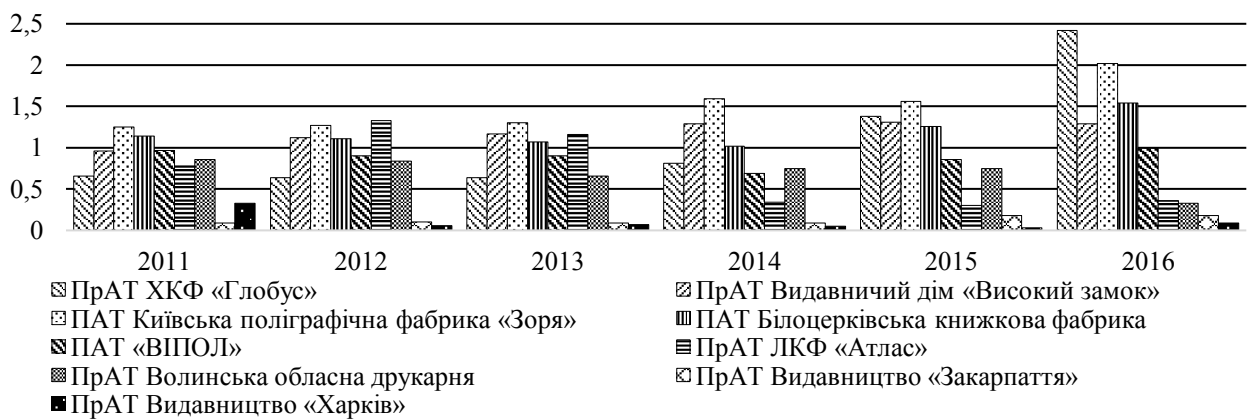

Рисунок 4 – Динаміка показника фондovіддачі основних виробничих засобів, грн/грн, 2011–2016 рр.

(Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків за даними Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України)

Проаналізовано вплив таких факторів, як зміна структури основних виробничих засобів та віддача їх активної частини на фондovіддачу, і виявлено, що найбільший вплив має зміна віддачі активної частини основних виробничих засобів. Також цей фактор найбільше впливає і на зміну чистого доходу від реалізації. На зміну потреби в основних виробничих засобах для підприємств із групи великих і середніх найбільший вплив має зміна чистого доходу від реалізації, а для малих – зміна фондомісткості.

На основі здійснених узагальнень і результатів проведеного оцінювання показників структури, стану та ефективності використання основних виробничих засобів було побудовано двовимірну матрицю ефективності управління основними виробничими засобами обраних базою дослідження поліграфічних підприємств (рис. 5).

Представлена матриця ефективності управління основними виробничими засобами показала, що найбільш ефективне управління основними виробничими засобами з позитивною динамікою у ПрАТ ХКФ «Глобус», ПАТ Київська поліграфічна фабрика «Зоря» і ПАТ Білоцерківська книжкова

фабрика. Відповідно для цих підприємств рекомендовано оновлення та модернізацію активної частини основних виробничих засобів.

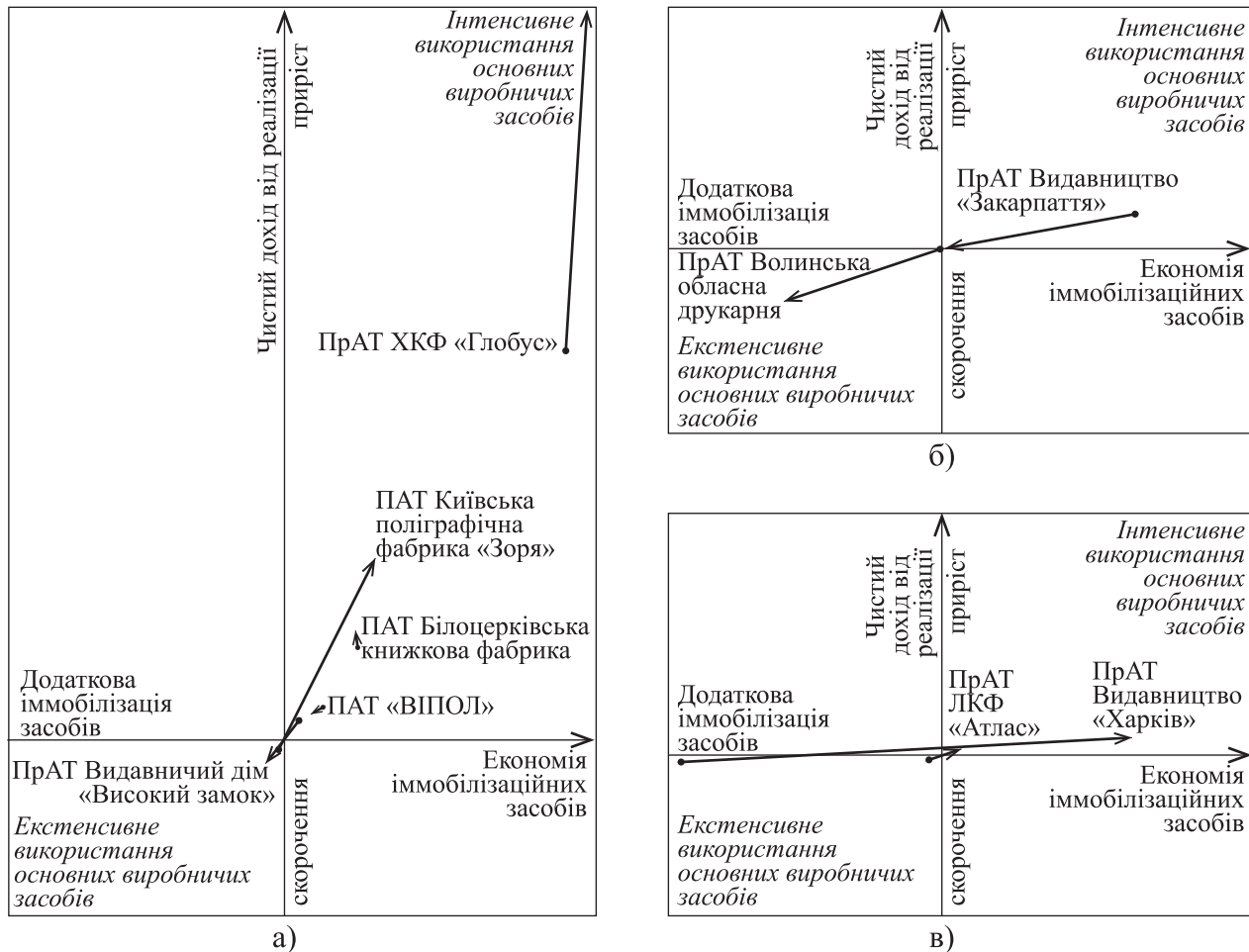

Рисунок 5 – Матриця ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств:
а) – великі та середні підприємства; б), в) – малі підприємства
(Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків за даними Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України)

Згідно з логікою запропонованого науково-методичного підходу до оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами було здійснено багатофакторний порівняльний аналіз, який дозволив диференціювати поліграфічні підприємства за критерієм відносної ефективності управління основними виробничими засобами. Він показав, що підприємства з групи великих посіли 2 (ПрАТ Видавничий дім «Високий замок») та 3 (ПрАТ ХКФ «Глобус») місця. ПАТ Київська поліграфічна фабрика «Зоря» з групи середніх знаходиться на першому місці за ефективністю управління основними виробничими засобами. Решта підприємств групи займають 4 (ПАТ Білоцерківська книжкова фабрика) та 6 (ПАТ «ВІПОЛ») місця. Майже всі підприємства з групи малих мають найнижчий рейтинг управління основними виробничими засобами (7 місце ПрАТ ЛКФ «Атлас», 8 – ПрАТ Видавництво «Харків», 9 – ПрАТ Видавництво «Закарпаття»), окрім ПрАТ Волинська обласна друкарня, яка посіла 5 місце.

Результати проведеного оцінювання й аналізу дали можливість діагностувати необхідність і виявити резерви вдосконалення управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств із урахуванням виявлених особливостей і закономірностей його реалізації, ресурсів, можливостей підприємств, динаміки факторного впливу на основні показники ефективності їхнього використання, потреб ринку поліграфічної продукції.

У третьому розділі **«Удосконалення управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств»** визначено детермінанти підвищення ефективності управління основними виробничими засобами, обґрунтовано концептуальні положення управління та розвинуто елементну структуру організаційно-економічного механізму управління ними, надано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств.

За результатами проведеного аналізу та виявленими перешкодами підвищення ефективності управління основними виробничими засобами, серед яких макрорівня (пов'язані зі стратегією та політикою державного регулювання у видавничо-поліграфічній сфері з урахуванням її ролі у відтворювальному процесі), мезорівня (базуються на можливостях координації та кооперації зусиль суб'єктів поліграфічної сфери, показниках кон'юнктури ринку), мікрорівня (витікають зі специфіки реалізації політики забезпечення структурних змін) було систематизовано детермінанти підвищення ефективності управління основними виробничими засобами для поліграфічних підприємств. Серед основних із них визначено ті, що пов'язані з необхідністю вдосконалення регуляторних інструментів державної політики у сфері видавничо-поліграфічної діяльності, інтенсифікацією процесів інтеграції у ній, а також необхідністю підвищення результативності організаційно-економічного забезпечення управління на рівні підприємств у частині організаційних, економічних, науково-технічних, нормативних, соціальних та інших заходів. У сукупності використання запропонованих заходів дозволить забезпечити зростання показників ефективності використання основних виробничих засобів завдяки формуванню раціональної їх структури та підтримки відповідного стану.

Розроблено концептуальні положення управління основними виробничими засобами, що базуються на принципах і особливостях взаємоузгодження та прикладної реалізації системного, процесного, цільового і функціонального підходів. На основі розроблених концептуальних положень побудовано повноциклову модель управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств (рис. 6), яка відображає повний управлінський цикл і дозволяє здійснювати стратегічну орієнтацію керуючої підсистеми на процес структурних змін із метою підвищення ефективності використання основних виробничих засобів, поліпшення їх стану для оптимізації бізнес-процесів, видів діяльності, роботи підрозділів із орієнтацією на зростання загальної результативності господарської діяльності поліграфічних підприємств.

Рисунок 6 – Структурно-логічна схема повноциклової моделі управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств
(Джерело: розроблено автором)

Обґрунтовано, що практичне впровадження повноциклової моделі управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств доцільно здійснювати у процесі реалізації організаційно-економічного механізму управління ними (рис. 7). Запропоновано представляти його у вигляді підсистем: організаційно-управлінської (відображає керувану та керуючу підсистеми управління), методологічної (визначає підходи, принципи та функції управління), результативної (вказує на взаємозв'язок між результатами управління основними виробничими засобами та господарської діяльності поліграфічних підприємств у частині досягнення мети) і забезпечувальної (визначає вихідні параметри, що впливають на вибір методів та інструментів управління основними виробничими засобами завдяки наявному забезпеченню). Окрім того, запропоновано систематизацію інструментів управління основними виробничими засобами відповідно до методів і завдань управління у частині впливу на параметри структури, стану чи використання основних виробничих засобів поліграфічних підприємств. Запропонована структура організаційно-економічного механізму управління основними виробничими засобами дозволяє реалізувати принципи та підходи, виконувати функції, застосовувати методи та обирати інструменти управління ними таким чином, щоб забезпечити реалізацію загальних цілей діяльності та

підвищення показників її результативності з урахуванням наявних ресурсів, реальних і виявлених потенційних можливостей, вимог ринкового попиту, динаміки екзогенних та ендогенних факторів безпосереднього впливу.

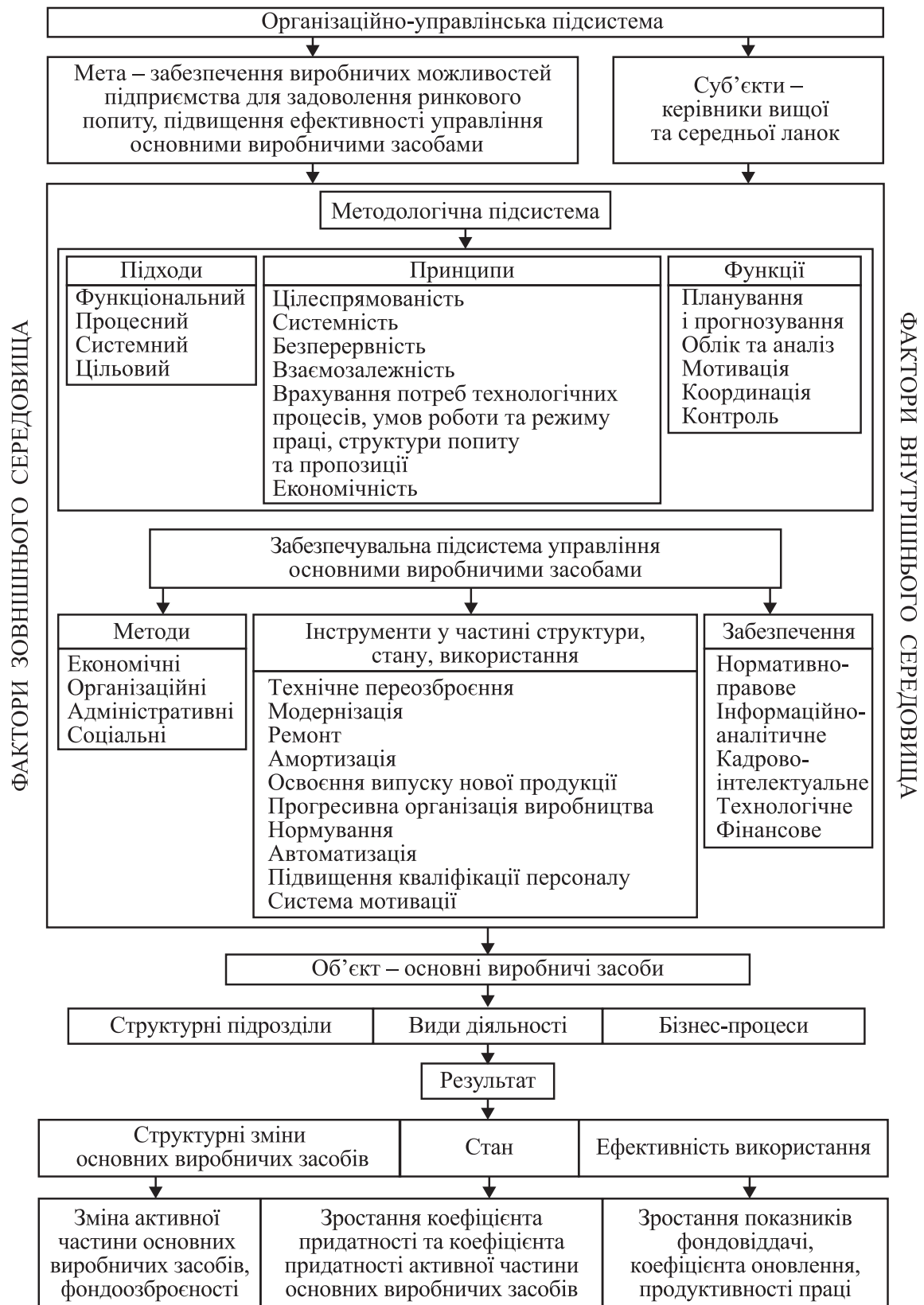

Рисунок 7 – Організаційно-економічний механізм управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств
(Джерело: розроблено автором)

Згідно з логікою структури та реалізації організаційно-економічного механізму управління основними виробничими засобами було обґрунтовано інструменти політики управління ними для підприємств бази апробації, насамперед, модернізації у частині введення чи виведення з експлуатації основних виробничих засобів. ПрАТ ХКФ «Глобус» рекомендовано придбати офсетну друкарську машину Man Roland 700 HiPrint, яка дасть можливість збільшити виробничу потужність підприємства й якість продукції та задовольнити попит на випуск книжок і підручників. ПАТ Білоцерківська книжкова фабрика рекомендовано придбання машини цифрового друку Konica Minolta AccurioPress C6085, яка дасть можливість задовольнити попит споживачів у книжковій продукції накладками до 500 примірників. ПАТ Київська поліграфічна фабрика «Зоря» рекомендується придбання спектрофотометра для покращення контролю за друкарським процесом, що дасть змогу зменшити кількість браку та підвищити точність відтворення кольору.

Усім підприємствам рекомендовано впроваджувати організаційні заходи з метою раціоналізації процесу організації виробництва, збільшення ефективного часу роботи устаткування, зменшення непродуктивних витрат. Проаналізувати та вдосконалити нормативне забезпечення діяльності підприємств рекомендовано ПрАТ Видавничий дім «Високий замок», ПАТ Київська поліграфічна фабрика «Зоря», ПАТ Білоцерківська книжкова фабрика, ПрАТ ЛКФ «Атлас». Серед заходів соціального характеру рекомендовано переглянути політику мотивації та розробити програму навчання персоналу у ПрАТ Видавничий дім «Високий замок», ПАТ Київська поліграфічна фабрика «Зоря», ПАТ «ВІПОЛ», ПрАТ ЛКФ «Атлас» та ПрАТ Волинська обласна друкарня.

Результати запропонованих заходів підвищення ефективності управління основними виробничими засобами подано в таблиці.

Таблиця – Основні очікувані показники ефективності впровадження заходів на поліграфічних підприємствах*

Підприємство	Вартість заходів, тис. грн	Чистий дисконтований дохід, тис. грн	Індекс дохідності	Термін окупності, років	Темп росту, %	
					валового прибутку	фондовіддачі
ПрАТ ХКФ «Глобус»	5534,5	2063,5	1,37	3,18	114,4	104,6
ПрАТ Видавничий дім «Високий замок»	47,0	23,9	1,51	2,79	100,2	99,2
ПАТ Київська поліграфічна фабрика «Зоря»	122,0	57,2	1,47	2,88	100,5	98,4
ПАТ Білоцерківська книжкова фабрика	1750,0	987,1	1,56	2,65	108,4	104,4
ПАТ «ВІПОЛ»	59,5	24,2	1,41	2,93	104,9	100,4
ПрАТ ЛКФ «Атлас»	20,5	8,2	1,40	2,98	102,5	111,1
ПрАТ Волинська обласна друкарня	8,0	1,8	1,22	3,14	122,7	99,7
ПрАТ Видавництво «Закарпаття»	8,0	1,6	1,19	3,56	110,1	100,5
ПрАТ Видавництво «Харків»	9,0	2,8	1,32	2,82	104,0	107,9

* Складено автором на основі розрахованих прогнозних показників та фінансової звітності

У сукупності запропоновані заходи дозволяють забезпечувати загальне покращення динаміки основних фінансово-економічних показників діяльності поліграфічних підприємств через підвищення ефективності управління основними виробничими засобами.

ВИСНОВКИ

Результатом дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних засад і вдосконалення науково-методичних положень підвищення ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств. Виконане дослідження дозволило зробити наступні висновки.

1. На основі аналізу та узагальнення теоретичних і емпіричних досліджень встановлено, що основні виробничі засоби у структурі активів підприємства повинні розглядатись як джерело забезпечення процесів акумулювання, розподілу, ефективного використання та загалом оптимального кругообігу їх капіталу, що виступає економічним підґрунтям процесів розвитку, реалізації відповідних структурних змін і забезпечення виконання покладених на підприємство функцій у процесі суспільного відтворення. Це надало змогу уточнити економічну сутність основних виробничих засобів, виявити їх суттєві риси, а також ідентифікувати особливості структурних змін, їх взаємозалежність з показниками стану та результатами використання основних виробничих засобів як об'єкта управління у процесі реалізації стратегії та політики розвитку підприємства.

2. На підставі проаналізованих теоретичних підходів до сутності управління основними виробничими засобами встановлено, що вони розкривають суть такого управління з окремих позицій, зокрема, структури, процесу, відповідного забезпечення, реалізації функцій чи можливості відтворювати діяльність підприємства. Їх поєднання дозволило уточнити змістовне наповнення за функціональними, методико-інструментальними, результативними складовими такого управління, заклало основу ідентифікації його типів та, відповідно, виявлення логіки практичної реалізації. З цих позицій визначено, що управління основними виробничими засобами може набувати екстенсивного чи інтенсивного типу, які характеризуються врахуванням і реагуванням на динаміку факторного впливу у процесі реалізації функцій управління та досягнення загальної результативності діяльності підприємства.

3. За результатами аналізу та систематизації методичних підходів і методів оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами, їх мети, об'єктів, завдань, результатів виявлено необхідність підвищення об'єктивності такого оцінювання у частині врахування особливостей підприємств за видами економічної діяльності, забезпечення доступності інформаційно-аналітичної бази оцінки, відповідності вимогам комплексності та повноти подальшого аналізу, а також можливостей прогнозування наслідків і формування своєчасної та повної аналітичної бази для прийняття відповідних управлінських рішень. З цією метою запропоновано доповнити наявні підходи та розвинути методичне забезпечення оцінювання

ефективності управління основними виробничими засобами у частині побудови двовимірної матриці ефективності управління та здійснення диференціації підприємств за критерієм відносної ефективності управління основними виробничими засобами шляхом поетапного оцінювання і врахування відповідної сукупності даних про показники структури, стану та ефективності використання основних виробничих засобів.

4. З урахуванням виявлених особливостей поліграфічних підприємств, їх виробничо-технологічних процесів було здійснено аналіз структури основних виробничих засобів. Вибірку підприємств склали ПрАТ ХКФ «Глобус», ПрАТ Видавничий дім «Високий замок», ПАТ Київська поліграфічна фабрика «Зоря», ПАТ Білоцерківська книжкова фабрика, ПАТ «ВІПОЛ», ПрАТ ЛКФ «Атлас», ПрАТ Волинська обласна друкарня, ПрАТ Видавництво «Закарпаття», ПрАТ Видавництво «Харків». Результати аналізу показали тенденцію до погіршення структури основних виробничих засобів за участю у виробничому процесі за показником частки активної частини у великих підприємств на 1–7 в. п., у середніх підприємств показник майже не змінювався, окрім ПАТ Київська поліграфічна фабрика «Зоря», де він зріс на 8 в. п. за досліджуваний період, у групі малих мало місце зростання показника на 13 в. п. у ПрАТ Волинська обласна друкарня, зниження на 4 в. п. у ПрАТ ЛКФ «Атлас» та падіння на 36 в. п. у ПрАТ Видавництво «Харків». Визначено, що це призводить до наростання кризових явищ і поглиблення структурних диспропорцій, зменшення економічного потенціалу поліграфічних підприємств і не дозволяє повністю забезпечувати зростаючий попит на нові види поліграфічної продукції, а для окремих з них і наявний на традиційну продукцію.

5. За результатами аналізу стану основних виробничих засобів виявлено, що їх знос у середньому перевищує 60 % і постійно зростає, скорочуються інвестиції в їхнє оновлення, знижується реальна вартість основних виробничих засобів поліграфічних підприємств. Менш негативна динаміка при цьому характерна для великих підприємств. Результати аналізу фондовіддачі та факторного впливу на ефективність використання основних виробничих засобів дозволили виявити основні чинники негативного впливу. Серед них найбільший вплив на фондовіддачу має зміна віддачі активної частини основних виробничих засобів. У сукупності виявлені особливості структури, стану та ефективності використання основних виробничих засобів дали можливість виявити перешкоди, що призводять до деформації ресурсних потоків на вході управлінського циклу, зниження результативності реалізації процесу надання послуг, утворених на виході, що не відповідають потенційним ринковим можливостям підприємств.

6. На основі використання доповнених науково-методичних підходів і методичного забезпечення було здійснено оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами, а також побудовано двовимірну матрицю ефективності, що дозволила показати взаємозалежність динаміки чистого доходу від реалізації й іммобілізації коштів, і на цій основі здійснити розподіл підприємств на ті, що мають

інтенсивний та екстенсивний типи управління, виявити резерви інтенсифікації процесів управління основними виробничими засобами у частині аналітично визначеної доцільності їх уведення та виведення. За результатами оцінювання порівняльної ефективності управління основними виробничими засобами було здійснено аналіз, виявлено внутрішні фактори впливу та обґрунтовано необхідність удосконалення концептуальних положень управління основними виробничими засобами на основі впровадження таких методів та інструментів управління, які дозволять реалізувати виробничі можливості підприємств і задовольнити наявний ринковий попит.

7. Проведений аналіз показників ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств показав, що детермінантами, які впливають на неї на рівні підприємств, є організаційні, економічні, науково-технічні, нормативні, соціальні, оскільки зниження ефективності управління є наслідком неповного використання на рівні створення, підтримки та реалізації матеріально-фінансових, техніко-технологічних, організаційних, інформаційних, кадрових та управлінських ринкових можливостей і наявних ресурсів поліграфічних підприємств, невідповідності їх нормативного, аналітичного, кадрового забезпечення вимогам ринкового попиту та цілям розвитку самих підприємств. Їх урахування у процесі управління дозволяє поліграфічним підприємствам визначити засоби управління поточною та перспективною структурою основних виробничих засобів, і, відповідно, підвищувати результативність використання та покращення їхнього стану. При цьому врахування у процесі управління положень системного, цільового, процесного та функціонального підходів формує умови підвищення результативності використання таких засобів.

8. Сформовані концептуальні положення управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств дозволили розробити модель управління ними. Використання розробленої моделі за рахунок охоплення повного циклу управління за бізнес-процесами та функціональними підрозділами у частині врахування необхідності їх системної координації, взаємоузгодження основних і допоміжних процесів, процесів розвитку, цільової та функціональної єдності, підпорядкованості створює умови для вдосконалення організаційно-економічного забезпечення для підтримання раціональної структури основних виробничих засобів у процесі досягнення цілей економічної діяльності поліграфічних підприємств і, відповідно, підвищення адаптивності до вимог ринку, стимулювання поживавлення ділової активності.

9. Проведене дослідження дозволило поглибити та доповнити елементну структуру організаційно-економічного механізму управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств і на цій основі обґрунтувати систему заходів економічного, організаційного, техніко-технологічного та соціального характеру, що враховують результати проведеного аналізу, цілі підприємств, їх відповідність вимогам ринку та

наявне у їх розпорядженні організаційно-економічне забезпечення. Індекс дохідності запропонованих заходів знаходиться на рівні 1,19–1,56, термін окупності складає 2,65–3,56 роки. Приріст прибутку коливається у межах 0,2–23 %. Найменший приріст (до 1 %) у ПрАТ Видавничий дім «Високий замок» і ПАТ Київська поліграфічна фабрика «Зоря», а найбільший у ПрАТ Волинська обласна друкарня (23 %), ПрАТ ХКФ «Глобус» (14 %), ПрАТ Видавництво «Закарпаття» (10 %). Поліпшення показників структури основних виробничих засобів шляхом збільшення їх активної частини мало місце у ПрАТ ХКФ «Глобус», ПАТ Київська поліграфічна фабрика «Зоря» та ПАТ Білоцерківська книжкова фабрика.

У сукупності результати дослідження підтверджують, що реалізація поглиблених теоретичних засад, удосконалених науково-методичних положень і наданих прикладних рекомендацій забезпечує підтримку раціональної структури, оптимального стану основних виробничих засобів, створює умови для ефективного їх використання у процесі досягнення цілей економічної діяльності поліграфічних підприємств.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Сірик М. В. Сутність основного капіталу поліграфічного підприємства. *Наукові записки [Української академії друкарства]*. 2011. № 2 (35). С. 111–116. 0,38 авт. арк.
2. Сірик М. В. Еволюція поняття «ефективність» щодо функціонування економіки. *Теорії мікро-макроекономіки* : зб. наук. праць. Київ : Академія муніципального управління, 2013. С. 216–221. 0,39 авт. арк.
3. Сірик М. В. Аналіз стану і динаміки основних засобів державних поліграфічних підприємств України. *Вісник Одеського національного університету* : наук. журнал. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2014. Том 19, випуск 2. С. 65–69. 0,48 авт. арк.

Статті у наукових фахових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз

4. Сірик М. В. Аналіз практики управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон : Гельветика, 2017. Вип. 23. Ч. 2 С. 102–106. 0,56 авт. арк. (Наукометрична база: Index Copernicus).
5. Сірик М. В., Мельников О. В. Оцінка ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств. *Наукові праці НДФІ*. Київ : Академія фінансового управління, 2017. Вип. 2. С. 118–131. 0,84/0,56 авт. арк. (Наукометричні бази: Index Copernicus, ResearchBible). (Особистий внесок автора: здійснено оцінювання порівняльної ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств).
6. Круш П. В., Сірик М. В. Формування організаційно-економічного механізму управління основними виробничими засобами поліграфічного підприємства [Електронний ресурс]. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 21. С. 305–308. URL : <http://global-national.in.ua/archive/21->

2018/61.pdf. 0,42/0,21 авт. арк. (Наукометрична база: Index Copernicus). *(Особистий внесок автора: розкрито принципи системного управління та розроблено організаційно-економічний механізм управління основними виробничими засобами).*

Статті в інших наукових виданнях

7. Сірик М. В. Методологічні підходи до визначення ефективності впровадження нового друкарського обладнання. *Технологія і техніка друкарства* : зб. наук. праць. 2008. № 3–4. С. 150–159. 0,57 авт. арк.

8. Газетне виробництво України / Ю. О. Барнич, М. В. Сірик, Ю. Фенько. *Технологія і техніка друкарства* : зб. наук. праць. 2008. № 3–4. С. 168–179. 0,72/0,48 авт. арк. *(Особистий внесок автора: проаналізовано та виявлено тенденції розвитку газетного ринку України, а також структуру пропозиції обладнання для поліграфічних підприємств).*

9. Состояние и тенденции развития издательско-полиграфической отрасли в Украине / Котляревский Я. В., Штангрет А. М., Сирый М. В. *Общество и экономика постсоветского пространства : междунар. сб. науч. статей*. Липецк : Изд. центр «Гравис», 2014. Вып. VI. Ч. I. С. 81–90. 0,53/0,35 авт. арк. *(Особистий внесок автора: проаналізовано показники фінансово-економічного стану, виявлено тенденції розвитку поліграфічних підприємств та можливості задоволення попиту на поліграфічну продукцію).*

10. Круш П. В., Сірик М.В. Державна підтримка як фактор підвищення ефективності управління основними виробничими засобами підприємств видавничо-поліграфічної галузі України. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва* : зб. наук. праць. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2017. Вип. 20. С. 13–22. 0,58/0,29 авт. арк. *(Особистий внесок автора: виявлено та систематизовано детермінанти підвищення ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств, обґрунтовано роль державної нормативно-правової підтримки).*

Матеріали науково-практичних конференцій

11. Сірик М. В. Амортизаційні відрахування як джерело оновлення основних засобів поліграфічних підприємств. *Друкарство молоде* : тези доп. 11-ї міжнар. наук.-техн. конф. студ. і асп., м. Київ, 20 квіт. 2011 р. Київ : ВПІ НТУУ «КПІ», 2011. Кн. 2. С. 4–5. 0,04 авт. арк.

12. Сірик М. В. Стан і тенденції розвитку підприємств видавничо-поліграфічної галузі України. *Друкарство молоде* : тези доп. 12-ї міжнар. наук.-техн. конф. студ. і асп., м. Київ, 19 квіт. 2012 р. Київ : ВПІ НТУУ «КПІ», 2012. Кн. 2. С. 4–5. 0,06 авт. арк.

13. Сірик М. В. Сутність управління основними засобами на поліграфічних підприємствах України. *Економіка та підприємництво: формування інноваційних моделей розвитку* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Херсон, 7–8 черв. 2013 р. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2013. С. 90–91. 0,08 авт. арк.

14. Сірик М. В. Методи підвищення ефективності використання основних засобів поліграфічних підприємств. *Актуальні питання економічних наук* : зб.

матеріалів I міжнар. наук.-практ. конф., м. Донецьк, 28–29 черв. 2013 р. Донецьк : ГО «СІЕУ», 2013. С. 76–79. 0,16 авт. арк.

15. Сірик М. В. Сутність зносу основних засобів поліграфічних підприємств. *Актуальні проблеми економіки та управління сучасної України* : матеріали доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 16–17 трав. 2014 р. / За заг. ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2014. С. 151–152. 0,16 авт. арк.

16. Сірик М. В. Аналіз структури основних засобів поліграфічних підприємств. *Проблеми обліку, контролю та аналізу в економіці на сучасному етапі* : зб. тез наук. робіт учасн. міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 23–24 трав. 2014 р. / ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». У 2-х ч. Одеса : ЦЭІР, 2014. Ч. 2. С. 26–27. 0,11 авт. арк.

17. Сірик М. В. Класифікація основних засобів поліграфічних підприємств. *Фінансово-економічні пріоритети розвитку економіки: стратегія і перспективи* : зб. тез наук. робіт учасн. міжнар. наук.-практ. конф. для студ., асп. та молодих учених, м. Київ, 23–24 трав. 2014 р. У 3-х ч. Київ : Аналітичний центр «Нова економіка», 2014. Ч. 2. С. 82–84. 0,12 авт. арк.

18. Сірик М. В. Аналіз джерел фінансування оновлення основних засобів державних поліграфічних підприємств. *Соціально-економічний розвиток країн: досвід та перспективи* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 30–31 трав. 2014 р. / ГО «Львівська економічна фундація». У 3-х ч. Львів : ЛЕФ, 2014. Ч. 3. С. 54–56. 0,11 авт. арк.

19. Сірик М. В. Аналіз динаміки структури активної частини основних засобів поліграфічного підприємства. *Конкурентоспроможність економіки України в процесі глобалізації* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 7–8 трав. 2015 р. Дніпропетровськ : НГУ, 2015 р. С. 58–60. 0,13 авт. арк.

20. Сірик М. В. Аналіз стану активної частини основних засобів поліграфічних підприємств. *Ефективні соціально-економічні механізми розвитку в умовах кризового стану: зарубіжний та вітчизняний досвід* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Миколаїв, 27–28 трав. 2015 р. Дніпропетровськ : НГУ, 2015. С. 20–21. 0,08 авт. арк.

21. Сірик М. В. Ефективність використання основних засобів державних поліграфічних підприємств. *Актуальні напрями забезпечення ефективності економіки країни* : зб. матеріалів II міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 10–11 черв. 2016 р. / Східноукраїнський інститут економіки та управління. У 2-х ч. Запоріжжя : ГО «СІЕУ», 2016. Ч. 2. С. 106–108. 0,11 авт. арк.

22. Сірик М. В. Стан та динаміка основних засобів державних поліграфічних підприємств України. *Перспективи розвитку сучасної науки* : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 24–25 черв. 2016 р. Київ : МЦНД, 2016. С. 13–16. 0,19 авт. арк.

23. Сірик М. В. Сутність амортизаційної політики підприємства. *Розвиток підприємств як фактор росту національної економіки* : матеріали XV міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 16 листоп. 2016 р. Київ : ІВЦ Вид-во «Політехніка», 2016. С. 220. 0,10 авт. арк.

24. Сірик М. В. Проблематика інноваційного управління основними засобами поліграфічних підприємств України. *Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність* : зб. праць XIII (XXV) всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Київ, 16–17 берез. 2017 р. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2017. С. 74. 0,13 авт. арк.

25. Сірик М. В. Аналіз впливу факторів на фондовіддачу поліграфічних підприємств. *Друкарство молоде* : тези доп. 17-ї міжнар. наук.-техн. конф. студ. і асп., м. Київ, 6 квіт. 2017 р. Київ : ВПК «Політехніка», 2017. С. 127–128. 0,05 авт. арк.

26. Сірик М. В. Книговидавнича діяльність Київської міської державної адміністрації. *Друкарство молоде* : тези доп. 18-ї міжнар. наук.-техн. конф. студ. і асп., м. Київ, 18 квіт. 2018 р. Київ : ВПК «Політехніка», 2018. С. 192. 0,05 авт. арк.

АНОТАЦІЯ

Сірик М. В. Управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» МОН України, Київ, 2019.

Дисертація присвячена розв’язанню наукового завдання, що полягає у поглибленні теоретико-методичних положень і наданні прикладних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств України.

Досліджено сутність основних виробничих засобів підприємства та розвинуто визначення поняття управління основними виробничими засобами підприємства. Вдосконалено науково-методичний підхід до оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами у частині використання нової композиції показників оцінювання відносної ефективності управління основними виробничими засобами. Розвинуто методичне забезпечення оцінювання ефективності управління основними виробничими засобами у частині запропонованої матриці ефективності, яка передбачає побудову вектора ефективності такого управління.

Проаналізовано факторний вплив, проведено оцінювання стану, структури, результативності використання та ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств. Виявлено ключові детермінанти підвищення його ефективності.

Удосконалено концептуальні положення, побудовано повноциклову модель управління та розвинуто елементну структуру організаційно-економічного механізму управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств. Надано прикладні рекомендації щодо підвищення ефективності управління основними виробничими засобами поліграфічних підприємств, представлено прогностні показники ефективності їх реалізації.

Ключові слова: основні виробничі засоби, поліграфічні підприємства, організаційно-економічний механізм управління, ефективність управління основними виробничими засобами, структурні зміни основних виробничих засобів.

АННОТАЦИЯ

Сырык М. В. Управление основными производственными средствами полиграфических предприятий. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского» МОН Украины, Киев, 2019.

Диссертация посвящена решению научной задачи, которая заключается в развитии теоретико-методических положений и предоставлении прикладных рекомендаций, направленных на повышение эффективности управления основными производственными средствами полиграфических предприятий Украины.

Исследована сущность основных производственных средств предприятия и получило развитие определение понятия управления основными производственными средствами предприятия. Усовершенствован научно-методический подход к оцениванию эффективности управления основными производственными средствами в части использования новой композиции показателей оценивания относительной эффективности управления основными производственными средствами. Получило развитие методическое обеспечение оценивания эффективности управления основными производственными средствами в части предложенной матрицы эффективности, которая предусматривает построение вектора эффективности такого управления.

Проанализировано факторное влияние, проведено оценивание состояния, структуры, результативности использования и эффективности управления основными производственными средствами полиграфических предприятий. Выявлены ключевые детерминанты повышения его эффективности.

Усовершенствованы концептуальные положения, построено полноцикловую модель управления и получила развитие элементная структура организационно-экономического механизма управления основными производственными средствами полиграфических предприятий. Представлены прикладные рекомендации повышения эффективности управления основными производственными средствами полиграфических предприятий и прогнозные показатели эффективности их реализации.

Ключевые слова: основные производственные средства, полиграфические предприятия, организационно-экономический механизм управления, эффективность управления основными производственными средствами, структурные изменения основных производственных средств.

ABSTRACT

Siryk M. V. Management of fixed production assets of printing enterprises. – On the rights of manuscripts.

The dissertation for the scientific degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 – Economics and Company Management (with respect to economic activity). – National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute» of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2019.

The thesis is devoted to solution of the scientific assignment, which lies in deepening the theoretical and methodological provisions and providing practical recommendations of directions of raising the effectiveness of management of fixed production assets of printing enterprises of Ukraine.

On the ground of the analysis of scientific sources the definitions of the notions “fixed production assets” and “management of fixed production assets” were clarified. It is suggested to understand the management of fixed production assets as the process of formation and realization of the reproduction policy of fixed production assets, substantiation of the ways of their most optimal usage proceeding from strategic targets of the activity, possibilities of an enterprise and demands of the market environment. The scientific and methodological approaches and methods of estimation of the effectiveness of management of fixed production assets were systematized, and hereon the scientific and methodological approach to estimation of the effectiveness of management of fixed production assets was improved. It allows to receive an analytic base for taking effective managerial decisions on the ground of available, public information of financial reporting, to determine a vector of management by means of construction of the effectiveness matrix of management of fixed production assets. The methodological provision of the analysis of comparative effectiveness of management of fixed production assets, which may be used by printing enterprises for detection of the reserves of its growth, was developed.

The indicators of the structure, the condition and effectiveness of usage of fixed production assets of printing enterprises were analyzed. The factorial influence to the indicator of capital productivity ratio was analyzed, and estimation of the effectiveness of management of fixed production assets of printing enterprises was conducted. While conducting estimation and analysis, the specificity of printing enterprises and the particularities of their fixed production assets were taken into account. On the ground of the conducted estimation the bidimensional matrix of the effectiveness of management of fixed production assets, which allowed to arrange the enterprises into groups according to the management type (extensional or intensive), was constructed, and the estimation of comparative effectiveness of management of fixed production assets of printing enterprises was conducted. Hereon the reserves of raising the effectiveness of management of fixed production assets for the enterprises of the approbation basis were identified.

On the ground of analysis and systematization of the factorial influence of management of fixed production assets of printing enterprises such key determinants

of raising its effectiveness as macrolevel, mesolevel and level of enterprises were detected.

The conceptual provisions were improved, the full-cycle model of management of fixed production assets of printing enterprises was constructed, and the element structure of organizational and economic mechanism of management of fixed production assets of printing enterprises were elaborated, which allowed to suggest a complex of applied recommendations with regard to organizational, technical and technological, social and economic events of fulfilment of changes in the structure of fixed production assets directed at improvement of their condition and raising the results rating of usage. The economic effect from their realization is calculated.

The practical importance of the received results lies in the possibility of using scientific elaborations during improvement and elaboration of target-oriented programs of management of development of printing enterprises, provision of raising the effectiveness of investing policy and reallocation of investments for renewal of fixed production assets, improvement of the policy of management of fixed production assets in the process of the activity of printing enterprises.

Key words: fixed production assets, printing enterprises, organizational and economic mechanism of management, effectiveness of management of fixed production assets, structural changes of fixed production assets.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Свідоцтво про державну реєстрацію: серія ДК № 5354 від 25.05.2017 р.
просп. Перемоги, 37, м. Київ, 03056
Підп. до друку 25.02.2019. Формат 60x84¹/₁₆. Папір офс. Гарнітура Times.
Спосіб друку – ризографічний. Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 1,83. Наклад 100 пр.
Зам. № 19-018.
Видавництво «Політехніка» КПІ ім. Ігоря Сікорського
вул. Політехнічна, 14, корп. 15
м. Київ, 03056, тел. (044) 204-81-78